

NORDIC ARCHAEOLOGICAL ABSTRACTS 74, wyd. Viborg Stiftsmuseum, Viborg 1975, ss. 191+1 mapa.

Pod ogólną redakcją M. Iversena z Stiftsmuseum w Viborgu (Dania) i przy współpracy zespołu autorów, głównie z muzeów skandynawskich, rozpoczęły ukazywać się archeologiczne abstracta (NAA), dotyczące archeologii Europy Północnej (kraje skandynawskie, Wyspy Owcze oraz Islandia). Obok tego typu publikacji, jak np. ukazujące się od szeregu lat w Anglii *British Archaeological Abstracts*, a u nas w Polsce — *Polish Archaeological Abstracts*, w Europie pojawiło się kolejne wydawnictwo, rejestrujące opracowania nordyckiej strefy europejskiej.

Omawiany tom 1 NAA 74 zawiera informacje, dotyczące 513 publikacji, odnoszących się do pradziejów, średniowiecza i czasów nowożytnych Skandynawii, a także wybranych prac ogólnoeuropejskich, poruszających skandynawską problematykę (s. 11-164). We wstępie do NAA 74 zawarto informacje o układzie całości opracowania i wskazówki dla opracowujących abstracta (s. 5-7).

Układ omawianego opracowania skandynawskiego oparty jest na podobnym wydawnictwie angielskim. Przyjęto w nim podział prac na 11 grup chronologicznych: ogólna (1), paleolit/mezolit (2), neolit (3), epoka brązu (4), celtycka epoka żelaza (5), rzymska epoka żelaza (6), germańska epoka żelaza (7), okres wikingi (8), średniowiecze (9), post-średniowiecze — czasy nowożytne (10) oraz wielookresowa/nieokreślona (11). W zakresie grup tematycznych wydzielono ich 12, określając je literami od A do L: A — historia archeologii, bibliografia, biografie, muzeologia, inwentaryzacja, konserwacja zabytków, sprawozdania roczne itp.; B — teoria, metody, terminologia, dokumentacja, naukowa analiza materiału archeologicznego, archeologia eksperymentalna, konserwatorstwo; C — źródła historyczne, filologiczne i numizmatyczne; D — studia kulturowe, administracyjne i społeczne; E — komunikacja, handel, technologia, surowce; F — typologia znalezisk, sztuka; G — osadnictwo wiejskie, łowiectwo, rybołówstwo, zbieractwo, uprawa ziemi; H — pogaństwo: wierzenia, obrzędy grzebalne, zabytki; I — chrześcijaństwo: wierzenia, obrzędy grzebalne, zabytki; J — architektura sakralna; K — osadnictwo miejskie; L — środowisko: botanika, geologia, osteologia, zoologia. Dodać tu już wypadnie, że w układzie tym nie wydzielono w punkcie G — hodowli, określając terminem „agriculture”, co w rozumieniu „rolnictwa” niestety nie obejmuje „hodowli” jako odrębnej poza rolnictwem ważnej gałęzi gospodarczej.

Znalezienie poszczególnych grup tematyczno-chronologicznych ułatwia tabela „Abstract section finder” (s. 8-9), zawierająca w danej kolumnie jednak tylko pierwszy kolejny nr, którym rozpoczyna się dana grupa. W polskim wydawnictwie *Polish Archaeological Abstracts* w załączonej tam tabeli (zob. s. XIV-XV) podano

w danej grupie nry abstractów od — do, co uznać należy za układ bardziej przejrzysty. Ponadto nasza tabela odznacza się też bardziej czytelnym podziałem (układem) tematycznym i znalezienie szukanej pracy jest wg niej znacznie łatwiejsze, niż w przypadku NAA 74, gdzie czytelnik zmuszony jest do dodatkowego wykorzystania indeksu rzeczowego, załączonego przy końcu tej publikacji.

Przy poszczególnych abstractach zachowany został ich podział w ramach wydzielonych 11 grup chronologicznych. Każdy z nich oznaczony jest symbolami (skrótami), określającymi dany rok oraz kolejny nr danego abstractu, np. NAA 74/1, a także klasyfikację abstractu danego opracowania do wydzielonych grup chronologicznych oraz tematycznych, np. do 1A, przy czym opracowania wielotematyczne zaopatrzone w kilka oznaczeń-skrótów, np. 8C, 9C, 8-9D. Przy części prac umieszczono dodatkowo skrót, określający związek ich z danym krajem: Danią (Dan), Norwegią (Norw), Szwecją (Sw), czy Finlandią (Finn).

Zapis bibliograficzny obejmuje: tytuł pracy w języku oryginalnym danego kraju (w nawiasie podano jego tłumaczenie na angielski w przypadku publikacji w jednym z języków skandynawskich), nazwisko i imię autora(ów), bliższe dane dotyczące miejsca publikacji, informacje o rycinach, tabelach itp., a także o języku w jakim praca jest publikowana, przy streszczeniach zaś — również język (np. Engl. — angielski, Ger. — niemiecki) na jaki są one tłumaczone. Dodatkowo znajdujemy też informacje w przypadku prac doktorskich oraz miejscu i dacie ich obrony (np. abstract 74/78).

Krótki tekst informacyjny zawiera omówienie treści danej pracy. Często jednak jest on zbyt lakoniczny i tak np. przy omawianiu pracy 74/26: K. Ebbesena, *Archeologia: nauka społeczna...* znajdujemy wzmiankę, iż zawiera ona osobiste uwagi autora, dotyczące nowych kierunków w archeologii duńskiej, bez najmniejszej próby ich charakterystyki w 2-3 zdaniach. Przy niektórych pracach (np. 74/34 czy 74/480) w ogóle brak tekstu informacyjnego, a nie zawsze można treści tej wnioskować wyłącznie z tytułu danej pracy.

Do NAA 74 dołączono również zestawienie czasopism, wydawnictw ciągłych itp. oraz wybranych prac zbiorowych, ksiąg pamiątkowych, serii monograficznych, materiałów z sympozjów itp., z których pochodzą omawiane prace (s. 165-169). Ze spisu tych czasopism wynika też, iż opracowujący NAA 74 opierali się również na niektórych wydawnictwach angielskich i RFN. Uderza jednak całkowite pominięcie wydawnictw z innych krajów, m.in. polskich i NRD, które problematyce skandynawskiej poświęcają bądź co bądź немало miejsca.

Rozbudowany jest bardzo indeks, przy czym obok zestawienia autorów (s. 170-175) (z odniesieniem do danej pozycji wg numeru), zawiera też szczegółowy indeks rzeczowy, posiadający zresztą dodatkowe rozbieżne hasła na tematy i podtematy (s. 176-187) oraz zaznaczenie w nawiasie, jakiego kraju i okresu chronologicznego dotyczy (np. SW:Celt-Rom 1A=Szwecja, celtycko-rzymska epoka żelaza oraz określenie dla 1A). Jest to ważna część NAA 74, gdyż niezmiernie ułatwia znalezienie prac wg ich tematyki i datowania. Załączono też indeks nazw miejscowych (s. 188-191) z zaznaczeniem w nawiasie, jakiego okresu one dotyczą. Niestety nie podano zarazem nazwy kraju, co nader utrudnia korzystanie z niego zwłaszcza przez czytelnika środkowoeuropejskiego. Znaleźć ją można dopiero na podstawie odnośnego nru abstractu. Całość kończy schematyczna mapka, przy czym w przypadku wszystkich czterech krajów skandynawskich zaznaczono na niej również nazwy poszczególnych prowincji.

NAA 74 wydano drukiem dwustronnym, a więc nie zezwalającym na wykorzystanie poszczególnych tytułów w charakterze odrębnych kart bibliograficznych (fiszek), jak to ma miejsce w przypadku podobnego, polskiego wydawnictwa i w związku z tym raczej mówić należy o publikacji typu bibliografii archeologicznej, tyle że o charakterze abstractów, które publikowane są niestety *in continuo*.

Stale wzrastająca liczba publikacji naukowych, ukazujących się w poszczególnych krajach, wymaga odpowiedniej ich ewidencji oraz rozbudowania tego, co nazywamy informacją bibliograficzną. Często dzięki niej dowiedzieć się można o niektórych tytułach, umykających recenzji i omówienia w literaturze naukowej. Stąd NAA 74 należy ocenić jako ważne wydawnictwo, zezwalające na bardziej szczegółowe poznanie publikacji, które ukazały się w 1974 r., a także, co tu jest szczególnie ważne — na łatwiejsze trafienie do prac, interesujących badaczy z punktu widzenia ich tematyki, często nawet szczegółowej, oraz epok i okresów. NAA 74 dla odbiorcy środkowoeuropejskiego posiada jeszcze dodatkowe znaczenie: rejestruje bowiem liczne opracowania z czasopism, wydawnictw ciągłych itp. również o charakterze regionalnym, trudno lub wręcz niedostępnych w Polsce, co nie oznacza, by opracowania te nie miały dla naszych badaczy znaczenia. Odczuwamy to zresztą na własnej skórze na podstawie naszych krajowych wydawnictw regionalnych, do których i polskiemu czytelnikowi nie zawsze łatwo trafić.

Na marginesie zaś, korzystając z doświadczeń innych opracowań typu abstraktów oraz zawartych tam nowych elementów, ułatwiających korzystanie z tego typu wydawnictw, może warto się zastanowić co do dodatkowego rozszerzenia naszego wydawnictwa *Polish Archaeological Abstracts* na wzór NAA 74 o indeksy: rzeczowy (z oznaczeniem haseł pod względem chronologicznym), a może i nazw miejscowych. Natomiast niezbędne wydaje się w naszym wydawnictwie umieszczanie obok kolejnego numeru tomu (lub nawet zamiast niego) i numeru danego abstractu, również symbolu „PAA” i danego roku, zamiast tomu, co po wycięciu danego abstractu i wykorzystaniu go jako pojedynczej karty bibliograficznej, ułatwi odbiorcy zagranicemu określenie pochodzenia tej informacji. Takie oznaczenie było zamieszczane bodaj do 5 tomu i z nieznanых przyczyn później zaniechane.

Zbigniew Bukowski

